

Медичні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС: 25 років потому

30 березня 2011 р. у приміщенні інформаційного агентства «Укрінформ» відбулася прес-конференція «Медичні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС», присвячена 25-річчю цієї трагічної події. У прес-конференції взяли участь Андрій Сердюк, академік, президент Національної академії медичних наук (НАМН) України, Валерій Запорожан, академік, віце-президент НАМН України, Микола Тронько, академік, директор Інституту ендокринології і обміну речовин ім. В.П. Комисаренка, Юрій Антіпкін, академік, директор Інституту педіатрії, акушерства і гінекології, Дмитро Базика, заступник генерального директора Наукового центру радіаційної медицини.

У вступному слові Андрій Сердюк повідомив, що напередодні, 29 березня, відбулися загальні збори Національної академії медичних наук (НАМН) України, присвячені цій проблемі, в яких взяли

участь представники Національної академії наук України, Російської академії медичних наук, Академії аграрних наук України. Їх учасники дійшли до одностайного висновку, що немає більш вагомій проблеми, пов'язаної з аварією на Чорнобильській АЕС (ЧАЕС), ніж її медичні наслідки. Тому не випадково своїм Указом від 11.10.2010 р. № 937 «Про заходи, пов'язані з 25-ми роковинами Чорнобильської катастрофи» (<http://www.umj.com.ua/article/10947>) Президент України Віктор Янукович зобов'язав Кабінет Міністрів України проаналізувати заходи, вжиті щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в Україні, розглянути стан виконання Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006–2010 роки, законодавчих та інших нормативно-правових актів із питань соціального захисту населення, яке постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи, та підготувати за результатами цієї роботи пропозиції щодо поліпшення ситуації у цих сферах. Також під час доопрацювання проекту Закону України про Державний бюджет на 2011 р. мали бути передбачені видатки, зокрема на поліпшення медичного забезпечення, оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та придбання для них ліків, відселення сімей, насамперед сімей з дітьми, які проживають у зоні безумовного (обов'язкового) відселення, радіаційний захист населення, екологічне оздоровлення забруднених територій.

Президент НАМН України наголосив, що Чорнобильська трагедія знищила віру у безтурботне співіснування людини і «мирного» атому. Розповідаючи про інформаційну складову наслідків аварії на ЧАЕС, він зазначив, що починаючи з 1986 р. пройшло декілька фаз розвитку ситуації. По-перше, замовчування масштабів трагедії, неввірна інформація, яка розповсюджувалася з першого дня аварії, значною мірою призвели до згубних наслідків, в тому числі й медичних.

Одним із найбільш прикрих уроків Чорнобильської аварії, безумовно, є абсолютна відсутність йодної профілактики. За існуючою на той час законодавчою і нормативною базою, Інструкціями, кожна атомна електростанція повинна була бути забезпеченою відповідною кількістю препаратів йоду, якої мало вистачити для захисту не лише персоналу станції, а й населення, яке мешкає навколо неї. Насправді на момент аварії на станції не було майже ніяких запасів, і препарати йоду необхідно було терміново збирати по всій Україні. І як наслідок на кінець 2009 р. зареєстровано 6049 випадків раку щитоподібної залози у осіб, які на момент аварії були дітьми або підлітками.

Внаслідок аварії на ЧАЕС постраждали 3,3 млн осіб, на забруднених територіях проживає 2,2 млн, були евакуйовані 91 тис. людей, причому, на жаль, деякі реєстровані внаслідок того, що ті райони, в які було переселено людей, виявилися ще більше забрудненими, ніж ті, звідки їх вивезли.

Серед постраждалого населення протягом 25 років, що минули, виявлялося значне зростання захворюваності і смертності, також мало місце зниження фінансування заходів, спрямованих на усунення наслідків, згортання дозиметричного контролю, що призвело до унеможливлення своєчасного обґрунтованого перегляду меж зон забруднення.

Другим етапом інформаційної складової наслідків аварії на ЧАЕС був етап інформаційної вседозволеності, коли почали з'являтися публікації, які не мали під собою жодних підстав, наприклад про генетичні наслідки аварії на третій рік після неї. Цей період пов'язаний із низьким рівнем обізнаності з питань радіаційної безпеки як серед населення і журналістів, так і серед фахівців.

Третій етап — інформаційна дезорієнтація. Він триває і нині й проявляється у вигляді абсолютної недовіри населення до дій центральних та місцевих органів влади та медичних працівників щодо ліквідації наслідків аварії та запобігання подальшому розвитку її негативних наслідків, перш за все медичних. Одним із прикладів, який викликає таке недовірливе ставлення, є стан розробки нормативно-правової бази. В Україні, на території якої сталася ця жахлива трагедія, розроблено всього 28 нормативних документів, в той час як Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом) та інші міжнародні організації прийняли 100 документів,

Російська Федерація — понад 200. Тому на загальних зборах НАМН України прийнято рішення активізувати нормотворчу діяльність щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, хоча це і не є обов'язком академії.

За результатами аналізу даних опитування, проведених фахівцями ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України» та Інституту атомного бомбардування Нагасаки, в якому взяли участь 2379 осіб, які пам'ятають аварію на ЧАЕС, а їх діти народилися після аварії, на сьогодні найбільшу небезпеку, на думку цих людей, становить саме можливість аварій із викидом радіації. Оцінка рівня сприйняття радіаційної ситуації в динаміці серед людей, які живуть на забруднених територіях, показала, що, на їх думку, найбільшу шкоду здоров'ю наносить саме радіаційне забруднення.

Завершуючи вступне слово, А. Сердюк наголосив, що головна мета, яку зараз ставить перед собою НАМН України у сфері подолання наслідків аварії на ЧАЕС, — оцінити ефективність реалізованих завдань і заходів у минулому заради майбутнього. Серед основних питань, які розглядаються в цьому аспекті, виділено такі:

- Актуальні питання захисту здоров'я і прав громадян, які постраждали від аварії на ЧАЕС.
- Спільні дії України і Російської Федерації.
- Спадок Чорнобильської катастрофи.
- Демографічні наслідки Чорнобильської катастрофи.
- Підсумки виконання тиреодного і гематологічного проєктів.
- Радіаційна ситуація протягом останніх 25 років.
- Методика забезпечення радіаційної безпеки.
- Медико-соціальні наслідки Чорнобильської катастрофи.
- Рак щитоподібної залози.
- Епідеміологія професійної променевої катаракти у учасників ліквідації аварії.
- Особливості канцерогенезу раку передміхурової залози.
- Чорнобильська катастрофа та стан здоров'я вагітних.
- Медична реабілітація.

Докладніше про вплив аварії на ЧАЕС на розвиток патології щитоподібної залози, стан здоров'я вагітних та дітей, а також про медико-соціальні наслідки читайте на шпальтах нашого видання найближчим часом.

Олександр Устінюк,
фото Сергія Бека